

Bestämthetsformer i andraspråksinlärares svenska

Kaisa Rajalahti
Tammerfors universitet
Enheten för språk-, översättnings- och litteraturvetenskap
Nordiska språk
Biämneshandling
Maj 2013

Tampereen yliopisto
Pohjoismaiset kielet
Kieli-, käännös ja kirjallisuustieteiden yksikkö

RAJALAHTI, KAISA: Beständhetsformer i andraspråksinlärares svenska

Sivuainetutkielma, 29 sivua + liitteet (2 sivua)

Toukokuu 2013

Substantiivin määräisyys tuntuu olevan haasteellinen ilmiö ruotsia lukiossa opiskeleville nuorille. Tässä sivuainetutkielmassa tarkastellaan substantiivien epämääräisiä ja määräisiä muotoja suomalaisten ja Ruotsiin maahanmuuttaneiden, eri maista tulevien nuorten ruotsinkielisissä kirjoitelmissa.

Tutkimuksessa selvitetään kuinka suuri osuus kyseessä olevien lukiolaisten kirjoittamista nominilausekkeista sisältää oikeita määräisyysmuotoja. Kiinnostavaa on myös tekevätkö virheitä enemmän suomenkieliset opiskelijat, jotka ovat opiskelleet ruotsia kauemmin, vai Ruotsiin eri maailmankolkista muuttaneet nuoret, joilla saattaa olla takanaan vain pari vuotta kielen muodollisia kouluopintoja.

Tutkimus etsii myös vastausta siihen esiintykö epämääräinen muoto kirjoitelmissa useammin kuin määräinen muoto vai päinvastoin ja vaikuttaako jokin nominilausekkeen muista jäsenistä mahdollisiin virheisiin. Syitä löytyneisiin ilmiöihin etsitään Pienemannin prosessointiteoriasta ja opiskelijoiden äidinkielistä, joita ovat suomen lisäksi ranska, dari, somali, swahili ja uzbekki.

Tutkimuksessa selviää että Ruotsissa asuvat nuoret taitavat määräisyysmuotojen oikean käytön suomalaisia nuoria paremmin vaikka heillä on takanaan lyhyemmät ruotsin opinnot. Suomalaiset käyttävät erityisesti epämääräistä muotoa oikean määräisen muodon sijaan. Prosessointiteorian mukaan ruotsalaiset nuoret ovat siis tulleet pidemmälle kielenoppimisessaan ja muistavat jo ulottaa osaamisensa koko nominilausekkeeseen määräistä päätettä myöten kun taas suomalaiset nuoret tietävät jo epämääräisten artikkeleiden ja määräisyyspäätteiden olemassaolosta, mutta eivät aina muista liittää niitä nominilausekkeisiin kirjoittaessaan pidempää tekstiä.

Määräisyyden ilmaiseminen opiskelijoiden äidinkiellisä on vaihtelevaa. Missään mainituista äidinkielistä ei ole tarkalleen samanlaista tapaa ilmaista määräisyyttä kuin ruotsissa. Suomalaiset lukiolaiset tuntuvat kamppailevan määräisyyden kanssa juurikin siitä syystä, että samanlaisia artikkeleita ja päätteitä ei ole suomen kielessä. Lisäksi ranska ja somalin kieli tuntuvat myös vaikuttavan maahanmuuttajanuorten ruotsin kieleen tässä tapauksessa häiritsevästi, kun taas vaikutus darin, swahilin ja uzbekin kielen kohdalla jää vielä epäselväksi.

Avainsanat: kielenoppiminen, määräisyys, nominilauseke, ruotsin kieli, substantiivi

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Forskningsöversikt	1
1.2. Avhandlingens syfte.....	1
2. Substantiv som en ordklass	2
2.1. Genus	2
2.2. Böjning.....	3
2.2.1. Species mer specifikt	4
2.2.2. Obestämd form utan artikel.....	5
2.2.3. Bestämd form.....	6
2.2.4. Vad betyder bestämdhet egentligen?	7
2.2.5. Generisk användning.....	8
3. Svenska som andraspråk och främmandespråk och dess inverkan till speciesbruk	9
3.1. Processbarhetsteorin.....	11
3.2. Inlärningsmiljöns betydelse	13
4. Senaste forskning inom ämnet species och svenskinläring i Finland	14
5. Material	15
5.1. Finska informanter	15
5.2. Svenska informanter	16
6. Metod	17
7. Analys	17
7.1. Typer av nominalfraser skrivna av de finska informanterna	19
7.2. Typer av nominalfraser skrivna av de svenska informanterna	21
8. Diskussion.....	22
8.1. Processbarhetsteorin.....	22
8.2. Informanternas modersmål som en faktor	23
8.2.1. Finska.....	23
8.2.2. Franska.....	24
8.2.3. Persiska och dari	25
8.2.4. Somaliska.....	25
8.2.5. Swahili	26
8.2.6. Uzbekiska.....	27
9. Avslutning.....	28
Litteratur.....	30
Bilagor.....	33

1. Inledning

Pojke eller *pojken*? *Hästar* eller *hästarna*? *Min bil* men *den bilen*. Hur vet man egentligen vilken form som borde användas? Hur klarar inlärare av svenska av dessa former? Ifall man inte har obestämda och bestämda former, med andra ord kategorin *species* i sitt modersmål, kan det förorsaka problem för inläring av dessa former och slutligen för språkbruk. Som språklärare har jag märkt detta i skolan. Själva *species*-kategorin fattas inte i finskan, men finska språket saknar artiklar, vilket gör kategorin svår för finska inlärare. I denna avhandling diskuteras gymnasisters användning av bestämdhetsformer i skriftlig framställning. Material har insamlats från två länder: Finland och Sverige.

1.1. Forskningsöversikt

Användning av bestämdhetsformer hos finska elever har forskats i Finland flera gånger. Den senaste forskningen har utförts av Eeva-Liisa Nyqvist (2012, tidigare Eeva-Liisa Järvinen), som har undersökt grundskoleelevers *species*-bruk i olika material (se vidare kapitel 4). Dessförinnan ingick ämnet i ett par större studier om finnarnas svenskinläring på 1980- och 1990-talen. Antti J. Pitkänen (1982: 277–278) forskade i olika feltyper hos finska invandrarelever i Göteborg som lärde sig svenska som ett *andraspråk* (se vidare kapitel 4) samt finska grundskoleelever och gymnasiestuderanden som lärde sig svenska som *främmande språk*. Pitkänen konstaterar att till och med 36 % av syntaxfelen gjorda av hans finska informanter berörde kategorierna *species* och *genus*, medan 18 % av de invandrabarn som bodde i Sverige gjorde fel i samma kategorier. Pitkänen (1982, 284) påpekar att elever med några års vistelse i Sverige är redan betydligt mer konsekventa i sitt *species*-bruk.

I Heikki Meriläinens (1984: 71, citerad efter Järvinen 2008: 3) undersökning om abiturientuppsatser framkom det att vart tredje fel i nominalfraser gällde *species* och artikelbruk. Karppinen och Sarkkinen (1995: 48–49; 62–63, citerade enligt Järvinen 2008: 2) bekräftade i sin studie det som redan konstaterats av de föregående forskarna: *species* är den svåraste morfologiska kategorin för grundskoleelever när det gäller svenskan.

1.2. Avhandlingens syfte

Studien innefattar material från studerande i två länder: ett gymnasium i en enspråkig finsk kommun i Finland och ett gymnasium i Sverige. Alla studeranden har lärt sig svenska som

andraspråk och också fått formell utbildning i språket (se vidare kapitel 3 och 5). Avhandlingen syftar till att utreda följande frågor:

1. Hur stor andel av alla nominalfraser skrivna av gymnasie-studerandena har rätt bestämdhetsform?
2. Brukar de finska studerandena göra fler fel än de svenska eller tvärtom?
3. Hurdana typer av felaktiga speciesformer finns det i materialet?
4. Vad är orsakerna till problemen i val av bestämdhetsformer?

Avhandlingen är strukturerad på följande sätt: först behandlas substantiv som ordklass och hur specieskategorin samspelar med andra faktorer i nominalfrasen. Därefter diskuteras andraspråksinläring som en process och hurdana skillnader det finns i de finska och svenska informanternas språkinläring. Den efterföljande analysen visar rent kvantitativt att de finska informanter gör fler fel än de svenska när det gäller att välja mellan bestämdhetsformer. Eventuella faktorer för detta diskuteras i slutet av avhandlingen.

2. Substantiv som en ordklass

Det konstateras i *Svenska Akademiens grammatik* (SAG 2 1999: 15) att substantiv betecknar olika föremål och varelser och de tillhör språkets talrikaste ord. Det prototypiska substantivet är klart avgränsat från andra substantiv, det kan räknas, och det liknar andra likadana föremål eller varelser (SAG 2 1999: 16). Exempel på sådana *individuativa* substantiv är *flicka* och *pojke*. Därtill kan substantiv beteckna mängder av individer och då kallas de för *kollektiva* substantiv (t.ex. *folk*). Substantiv kan vidare beteckna ämnen som är icke-räkningsbara, eller som Thorell (1973: 32) uttrycker det, har *oböjligt numerus*. Exempel på dessa *dividuativa* substantiv är *mjölk* och *bröd*. Andra, mer abstrakta företeelser kan uppfattas antingen som *dividuativa* eller *individuativa* och vissa som *kollektiva* eller *icke-kollektiva* (t.ex. *kärlek*, *storlek*, *pris*, *resa* osv.) Förutom att vara rika i antal, är substantiv rika i struktur. Ett substantiv kan utgöras av ett enkelt rotmorfem (t.ex. *hus*), en avledning (t.ex. *tystnad*) eller en sammansättning (t.ex. *husmanskost*).

2.1. Genus

Vart och ett substantiv har ett inneboende grammatiskt *genus*, som avgör det efterkommande bestämdhetssuffixets form (SAG 2 1999: 58–59). De flesta substantiv har genus utrum (med suffixet *-en*) medan resten har genus neutrum (suffixet *-et*). Genus är inte kopplat till substantivets

struktur eller betydelse. Substantivets attribut i singularis, kongruensböjda predikativ och anaforiska pronomenformerna *den* och *det* följer genusregeln och böjs enligt rådande genus:

<u>Utrum</u>	<u>Neutrum</u>
<i>häst, -en</i>	<i>bi, -et</i>
<i>en stor häst</i>	<i>ett stort bi</i> (attribut i singularis)
<i>hästen är stor</i>	<i>biet är stort</i> (kongruensböjt predikativ)
<i>denna häst</i>	<i>detta bi</i> (anaforiskt pronomen)

2.2. Böjning

Substantiv böjs i tre kategorier genom att fogas ett böjningssuffix till ordets stam. Kategorierna är *numerus* (singularis och pluralis), *kasus* (grundkasus och genitiv) och *species* (bestämmdhet gentemot obestämdhet). Det är särskilt det sistnämnda som är av intresse in den här avhandlingen. Böjningssuffixen följer alltid varandra i ordningen pluralis - species - kasus (SAG 2 1999: 15, 62):

<i>häst</i>	sing. obest. grundkasus
<i>hästar</i>	plur. obest. grundkasus
<i>hästarna</i>	plur. best. grundkasus
<i>hästarnas</i>	plur. best. genitiv

Den enda kasusformen som återstår i svenska språket, genitiven, anger ett antal olika betydelsereationer beroende på om substantivet fungerar som possessivattribut (t.ex. *pappas bil*) eller som deskriptivt attribut (t.ex. *två veckors resa*) (SAG 2 1999: 112–113). Ofta betecknar dessa relationer vissa samhörighetsrelationer, eller anger ett mått.

Pluralis anger att den referent som substantivet beskriver är flertal (SAG 2 1999: 15, 62–63). Pluralis utmärks med ett särskilt suffix, framför allt i individuativ betydelse. Substantiven ordnas i deklinationer enligt det pluralsuffix de tar. Deklinationerna samspelar med substantivets genus och med stammens *fonotax*, med andra ord hur olika ljud kan kombineras:

	Genus	Suffix	Exempel
1 deklinationen	utrum	-or	<i>blommor</i>
2 deklinationen	utrum	-ar	<i>pojkar</i>
3 deklinationen	utrum	-er	<i>filmer</i>
4 deklinationen	utrum	-r	<i>skor</i>

	Genus	Suffix	Exempel
5 deklinationen	neutrum	-n	<i>äpple<u>n</u></i>
6 deklinationen	neutrum	-	<i>hus<u>_</u></i>
7 deklinationen	utrum / neutrum	-s	<i>fan<u>s</u></i>

Variation i ordets betydelse för med sig variation i böjning (SAG 2 1999: 91, Thorell 1973: 33–34): *individuell* betydelse hänvisar till det normala fallet där en avgränsad enhet framställs antingen som obekant genom obestämd form eller bekant genom bestämd form. Därtill kan referenter agera var för sig, det vill säga *distributivt*, eller gemensamt som en grupp, vilket kallas *kollektivt*. Till sist, *generell* betydelse framhäver allmängiltigheten:

Jag köpte en tröja. Tröjan är röd. (Individuell betydelse.)

Eleverna skrev en uppsats. (Distributiv betydelse. Var och en skrev sin egen uppsats.)

Eleverna skrev en dikt på tavlan. (Kollektiv betydelse. Eleverna skrev dikten tillsammans.)

Delfinen är ett klokt djur. (Generell betydelse.)

Dividuativa substantiv kan inte räknas och de förekommer därmed bara i singularis utom fall där de individualiseras (SAG 2 1999: 94) (t.ex. *ett vin, två viner*). Detsamma fungerar även i en omvänd situation där ett substantiv i pluralis får en betydelse av singularit ental, till exempel *glasögon* och *byxor*. Dividuativa substantiv kan enligt Thorell (1973: 35) vara antingen *ämnesnamn*, *kollektiver* eller *abstrakter*:

Vatten släcker törsten. (ämnesnamn)

Hur mycket fisk köpte du? (kollektiv)

Han sade det med stolthet i rösten. (abstrakt)

Om skillnaden mellan individuativa och dividuativa substantiv noterar Thorell (1973: 32), att individuativa substantiv sägs ha *dubbel opposition* i species, vilket innebär att det har alla fyra former (t.ex. *en fisk, fisken, fiskar, fiskarna*), alltså både obestämd och bestämd form i singularis och pluralis. Dividuativa substantiv har däremot *enkel opposition* – obestämd form och bestämd form antingen i singularis eller i pluralis (t.ex. *mjök, mjölken*), vilket är ett bevis på dividuativa substantivens oböjliga natur.

2.2.1. Species mer specifikt

Species hänvisar till ordets bestämdhet. Substantivets obestämda form, med andra ord formen utan bestämdhetssuffix kontrasterar mot en bestämd form som bär ett suffix för bestämdhet (Jönsson &

Kraft 1973: 8, SAG 2 1999: 96). Suffixet, som kallas för *speciessuffixet*, eller *den bestämda slutartikeln* kongruensböjs i genus och numerus. Bestämthetsuffixet följer pluralsuffixet i situationer där båda behövs, och ett möjligt genitivsuffix kan följa båda suffixen:

<i>hund-en, blomma-n, äpple-t, brev-et</i>	(bestämd form singularis)
<i>hundar-na, blommor-na, äpplen-a, brev-en</i>	(bestämd form pluralis)
<i>hund-ens, blommo-rnas</i>	(bestämd form, genitiv)

SAG 2 (1999: 96) beskriver den bestämda formens funktion på följande sätt:

Bestämd form anger att substantivets (nominalfrasens) referent är unikt identifierbar, dvs. talaren anger att lyssnaren vet eller kan räkna ut vem eller vad som avses med ledning av beskrivningen i substantivet (och andra led i nominalfrasen) och mot bakgrund av kännedomen om kontexten eller talsituationen.

Viberg, Ballardini och Stjärnlöf (1986: 104) belyser detta och artiklarnas grundfunktion med ett exempel: om man räcker fram en korg som innehåller ett päron och ett äpple, kan följande samtal föras:

”*Ta päronet!*” ”*Nej, jag tar äpplet.*”

Det är självklart i situationen vilket äpple och vilket päron det är fråga om. Med obestämd form är situationen givetvis omvänd. Den beskriver företeelser och föremål som inte är unikt identifierbara, ofta nämns de för första gången i situationen. Hade korgen i stället innehållit flera päron och äpplen är det inte alls klart vilka stycken det är fråga om. Då är det lämpligare med obestämd form:

”*Ta ett päron!*” ”*Nej, jag tar ett äpple.*”

2.2.2. Obestämd form utan artikel

Lindholm (1974: 59, 61) samt Viberg, Ballardini och Stjärnlöf (1986:108) lägger märke till att substantivet i singularis föregås ofta av obestämd artikel, men den förekommer dock inte till exempel vid följande beteckningar:

<i>Jag är lärare.</i>	(yrkesbeteckning)
<i>Jag brukade spela gitarr.</i>	(instrument)
<i>Har du körkort?</i>	(redskap/tillbehör)
<i>Mia hälsade på hos min mamma och pappa.</i>	(släktskapsord)

Däremot tillfogas obestämd artikel med ett föregående adjektiv: *Han är en ivrig vegetarian.* Hellberg (1987: 37) konstaterar också att vissa inledare till nominalfraser inte är förenliga med den

bestämda slutartikeln. Dessa förekommer därmed med substantiv i obestämd form. Enligt SAG 2 (1999: 106, 108) anges definitheten här med attribut, eller rättare sagt är det attributets funktion, betydelse eller böjning som gör referenten unikt identifierbar:

possessivattribut:	<i>Julias bil, mitt hus</i>
<i>samma, nästa, fel:</i>	<i>samma historia, nästa gång, fel adress</i>
<i>varje, varannan:</i>	<i>Varje dag, vartannat år</i>
<i>en, ingen, någon, flera:</i>	<i>ingen rolig grej, flera hus</i>
mängdattribut:	<i>mycket mat, litet föda</i>
<i>vilken, vad för, sådan, likadan:</i>	<i>Vad för <u>en bok</u> är det?</i>

2.2.3. Bestämd form

Det finns flera fall där det substantiviska huvudordet i en nominalfras har bestämdhetsuffix i anledning av något annat i nominalfrasen. Till exempel när nominalfrasen inleds med *den bestämda fristående artikeln*, som Jönsson och Kraft (1973: 8) kallar orden *den* och *det*, eller demonstrativa pronomen *den här/den där* (SAG 2 1999: 96), ska substantivet också i de flesta fall ha bestämdhetsuffix. Likaså förekommer adjektivattribut i samma situation i bestämd form:

den gången
den vita hunden, det öppna brevet
den där hunden, det där brevet, de där blommorna

Ett undantag som särskilt förekommer i skriftspråket är restriktiv relativsats. Här har substantivet obestämd form (SAG 2 1999: 105):

Den vita hund_ som jag mötte på gatan var gullig.

Enligt SAG är former som *den vita hunden som* och *vita hunden som* är dock vanliga i talspråket. Några relationella pronomina samt adjektiv i superlativ förekommer i bestämd form oavsett om de föregås av en bestämd artikel (SAG 2 1999: 105–106, Lindholm 1997: 62):

ordningstal: *(den) första/sista gången*
förra: (den) förra ministern
ena, enda: (det) en(d)a barnet
superlativ: *(det) största misstaget*

Hit tillhör även pronomen på *-dera* samt sådana attribut som anger totalitet och/eller avser specifik mängd eller specifikt antal (SAG 2 1999: 106):

Vilkendera möjligheten är att föredra? (pronomen på *-dera*)

Ingetdera alternativet är tilltalande. (pronomen på *-dera*)

Båda flickorna var gymnasister. (totalitet)

Hela kvällen satt vi på stranden. (totalitet)

Endast halva släkten var där. (specifik mängd)

Ett undantag är pronomen *alla*, som tar både obestämd och bestämd form (SAG 2 1999: 106):

alla flickor (100 % av alla flickor överhuvudtaget eller av ett antal specifika flickor)

alla flickorna (100 % av ett antal specifika flickor)

2.2.4. Vad betyder bestämdhet egentligen?

Som konstaterades ovan, ger bestämd form substantivet en mer specificerad betydelse. Detsamma kan formuleras på ett mer begripligt sätt såsom Hellberg gör (1987: 34): "Bestämd form betyder 'du vet vilken jag menar'". Han påstår att genom valet av bestämd form i nominalfrasen styr talaren en att tänka på den referent som ligger närmast i situationen, fast den eventuellt inte har nämnts förut. När talaren använder bestämd form, förutsätts då att lyssnaren vet vilken referent han/hon menar.

Hellberg (1987: 37) är av den åsikten att possessivuttryck borde ha bestämd slutartikel för då vet man vilken referent talaren menar. Han tillägger att det faktiskt är så i regionalt språkbruk i fraser såsom *pappan din*. Det är alltså mekaniska, syntaktiska regler som råder valet av bestämd form, inte nödvändigtvis semantiska, fast semantisk analogi skulle göra bestämdheten lättare att begripa.

Om nominalfrasen innehåller ett eller fler attribut, kan dessa hjälpa budskapets mottagare att identifiera referenten genom sin betydelse, eller bara ge mer information (SAG 2 1999: 107). När bestämd form används i ett påstående, kan det sägas implicera samma påstående med obestämd form, medan samma inte gäller i en omvänd situation (SAG 2 1999: 107):

Vi såg fåglarna. = *Vi såg fåglar.*

Vi såg fåglar. ≠ *Vi såg fåglarna.*

Därtill finns det även situationer där lyssnaren inte kan veta vilken referent av två eller flera som avses. Detta gäller ett antal fasta fraser (SAG 2 1999: 107–108). I dessa situationer bedömer talaren att det inte är relevant att identifiera referenten:

Den ena eleven fortsatt med sina studier.

Halva resan gick nog bra.

Hellberg (1987: 36) hävdar att det inte ofta är substantivet som är unikt definierat utan det behövs ett attribut för att kunna bedöma referenten unikt definierad genom hela nominalfrasen:

Jag tar med den svarta jackan.

Lindholm (1974: 62) konstaterar ytterligare att den förstådda bestämda artikeln ofta utelämnas vid namn och nationalitetsadjektiv (t.ex. *Gamla stan*, *svenska språket*).

2.2.5. Generisk användning

Speciesbruk är särskilt mångfaldigt när det gäller generisk användning. Både obestämd och bestämd form är ofta möjliga när det refereras till alla individer som stämmer med det individuativa substantivets beskrivning. Det är inte heller någon egentlig betydelseskillnad mellan singularis och pluralis. SAG 2 (1999: 108) ger följande exempel:

En katt/Katten/Katter/Katterna har vassa klor. = Alla katter har vassa klor.

Naturligtvis gäller detta regel inte i alla fall utan det finns restriktioner. Till exempel förutsätter obestämd form singularis att satsen beskriver var och en av de individer som den refererar till. Då ska nominalfrasen ha obestämd artikel: Om *en katt har vassa klor*, gäller det för varje enskild katt att den har vassa klor. Därför kan obestämd form singularis inte hänvisa till kattklassen som en kollektiv helhet. Då används bestämd form. Samma regel gäller om yttrandet begränsas till bara vissa individer av klassen:

Katten blev vanlig som husdjur i Norden först i nyare tid.

Katten förekommer vild i Skottland.

Obestämd form pluralis är den tryggaste formen att välja om man inte är säker på sitt speciesval. Den kan nästan alltid användas generiskt. SAG 2 (1999: 109) belyser detta med samma exempel som ovan:

Katter blev vanlig som husdjur i Norden först i nyare tid.

Katter förekommer vild i Skottland.

Bestämd form är även möjlig i flera fall och den används helst om individer av klassen faktiskt anses existera:

Katterna är vanliga sällskapsdjur.

Enhörningar är vanliga sagodjur.

Skillnaden mellan obestämd och bestämd form pluralis i dessa fall gäller främst fokusering (SAG 2 1999: 110). Ifall det är klassens prototypiska egenskaper som framförs, används obestämd form. En större fokusering på de faktiska individerna kräver bestämd form:

Finländare är blyga. (framförs som en konstitutiv egenskap)

Finländarna är blyga (ett mer empirisk konstaterande)

Ofta är det ändå omöjligt att uttrycka generisk referens med obestämd form därför att nominalfrasen uppfattas som förut bekant, eller därför att helheten uppfattas som ”det enda”:

Per älskade naturen.

Historien upprepar sig.

Livet är inte alltid lätt.

Skolan har börjat igen.

Vid dividuativa substantiv som används generiskt är speciesval något mindre avgränsat (SAG 2 1999: 111). Båda formerna kan användas utan betydelskillnad:

Olja/Oljan är vår viktigaste energiråvara.

Vänskap/en kommer framför kärlek/en.

Som konstaterades ovan om fokusering, innebär speciesval vid dividuativa substantiv även val av fokus: bestämd form fokuserar det som substantivet betecknar, medan obestämd form lägger fokus på substantivets begreppsliga innehåll. Bestämd form ger även mer prominens i texten.

3. Svenska som andraspråk och främmandespråk och dess inverkan till speciesbruk

För att kunna förstå varför olika inlärare av svenska gör speciesfel, är det värdefullt att beakta vad för skillnader det finns i deras inläring. Informanterna i denna studie har lärt sig svenska som *andraspråk*. Ellis (1986: 5, 2000: 3) klargör att termen *andraspråk* (*second language*, L2) hänvisar till ett språk som, såsom namnet antyder, lärs in efter inläringen av förstaspråket, med andra ord språkanvändarens modersmål. Ett andraspråk behöver inte vara ’det andra språket’ som personen lär sig, det kan likaväl vara det tredje eller det fjärde språket som inlärs. Ellis tillägger, att den

engelskspråkiga termen *second language* hänvisar till både sådan inläring som sker i det land där språket talas, och sådan inläring som sker i ett klassrum genom formell undervisning.

Klein (1986: 19) påpekar dock att terminologin på detta forskningsområde är mer än omväxlande. Termen *andraspråk* används ofta enbart för den språkkunskap som kan anses vara på en så hög nivå, att språkanvändaren kan utnyttja den som ett riktigt verktyg i det dagliga livet. Han menar att andraspråkskunskaper ofta är följda av vistelse i ett land där språket används, eller deltagande i ett samfund som talar språket, såsom situationen är för de svenska informanterna i denna studie. Dahl (2000: 282) konstaterar att termen *främmande språk* (*foreign language*, FL) används för att hänvisa till de språk som inlärs i skolor, högskolor och på språkkurser, och som studeras formellt utanför den miljö där språket används dagligen. Yule (1996: 191) påstår, att det är precis denna medvetenhet och den ökande informationen om språket, dess strukturer och individens egna kunskaper, som skiljer andraspråks- och främmandespråksinläringen åt. Dahl (2000: 282) erbjuder å sin sida följande uppdelning för att skilja andraspråks- och främmandespråksinläring åt:

Andraspråksinläring

språket lärs genom användning

språket lärs utan hjälp av lärare

språket lärs utan stöd av läroböcker

inläringen är talspråksbaserad

inläringen ingår i vardagslivet

Främmandespråksinläring

språket lärs genom att lära in grammatikregler och glosor

språket lärs under ledning av en lärare

språket lärs med stöd av läroböcker

inläringen är skriftspråksbaserad

inläringen är del av en formell utbildning

Informell och *formell* andraspråksinläring ska också åtskiljas i detta sammanhang: informell språkinläring hänvisar till att språket lärs in genom att ha kontakt med folk som har språket som modersmål (eller förstaspråk, L1), i motsats till *formell* inläring, vilket sker när man studerar ett språk genom undervisning och instruktion, även om det sker i den miljö där språket talas. Klein (1986: 16, 19) använder termerna *spontan* och *styr*d inläring för samma företeelser: spontan för informell och styrd för formell inläring. Denna avskiljning är nödvändig när det gäller det svenska språket i Sverige – t.ex. Hammarberg (2004: 26) framhäver att svenska som andraspråk i Sverige innefattar både formell och informell inläring. Detta är inte självklart i andra språkgemenskaperna som har L2-användare. Alla länder som mottar invandrare erbjuder inte nödvändigtvis formell språkundervisning.

I slutet av 1960-talet började man betrakta inlärares andraspråk som ett eget system. Detta system märktes ha regelbundenheter som inte nödvändigtvis sammanfaller med *målspråkets* drag. Med *målspråket* refereras till det språk som inlärares strävar efter att behärska. Selinker (1969: 1972, citerad efter Hammarberg 2004: 27) var den första som kallade detta språk för *interlanguage*, på svenska *interimspråk*. Selinker (1972, citerad efter Ellis 1986: 47; 2000: 33–34) beskriver interimspråk på följande sätt: inlärares brukar konstruera ett system av lingvistiska regler som ger en bakgrund till förståelse och produktion av ett L2. Detta system anses vara öppet för påverkan utifrån, dvs. genom *input*. Det påverkas också inifrån genom inre processning. Till exempel uteslutande av böjningsformer, såsom numerus- och speciessuffix och övergeneralisering av regler är bevis på detta.

Andraspråksinläring påverkas självklart av förstaspråkskunskapen, och den slutliga andraspråkskunskapen är givetvis sekundär i förhållande till förstaspråket (Hammarberg 2004: 31–32). Ofta använder inlärares element i andraspråket felaktigt med förstaspråkets regler. Blir resultatet negativt, dvs. ofattbart för en infödd språkanvändare, kallas detta för *interferens* (Weinreich 1953: citerad efter Hammarberg 2004: 31). Newmark och Reibel (1968) hävdar att ”inlärares är naturligt benägen att utnyttja medel ur förstaspråket för att kompensera för den kunskap som saknas i andraspråket”, för uttrycksresurserna och uttrycksambitionerna inte möter. Enligt författarna borde interferens därigenom betraktas som en resurs snarare än en nackdel. Interferens iakttas också i analysdelen av denna studie.

Från denna synvinkel anses till och med svenskan vara ett främmande språk i finska skolor, eftersom det lärs ut såsom det var ett främmande språk. Detta har naturligtvis ingenting att göra med vår officiella terminologi, svenska är det andra inhemska språket vad gäller skolan och förvaltning i Finland överhuvudtaget. Jag hävdar dock att de finska informanterna i denna studie har lärt sig svenska som främmandespråk medan de svenska informanternas inlärningsprocess liknar de ovannämnda beskrivningarna för andraspråksinläring.

3.1. Processbarhetsteorin

Andraspråksinlärares lär sig målspråket i olika sammanhang i varierande grad och tempo, men inlärningsprocessen och inlärningsordningen har visat sig vara universella. *Processbarhetsteorin* (PT), som framförts av Pienemann (1998) liknar språkinläring vid datamaskinella rutiner. Pienemann (2005: 2) påstår att en gradvis inläring av dessa rutiner är essentiell för den slutliga språkkunskapen, och att de psykologiska mekanismer som krävs för bearbetning av språk är desamma hos både förstaspråks- och andraspråksinlärares. En förutsättning för språkkunskapen är

följaktligen att inläraren behärskar dessa bearbetningsprocedurer. Denna syn är ursprungligen hämtad ur Levelts (1989) modell av språkproduktion från idé till artikulation, som baserar sig på att talaren först har en avsikt att förmedla information, varefter han/hon använder de väsentliga redskapen för att formulera budskapet i följande ordning: semantiken, eller enstaka ord (*lemma*), syntaxen, morfologin och till slut fonologin. Var och en av dessa redskap aktiveras när den föregående nivån har bearbetats.

PT baserar sig på fyra komponenter (Pienemann 2005: 2):

1. målspråkets grammatik
2. input
3. inlärningsmekanism (*learning device*) för målspråkets grammatik
4. det elementära stadium där inläraren börjar

Enligt Pienemann är det paradoxalt att barn lär sig de grundläggande principerna för sitt modersmål på relativt kort tid med begränsad input fast de inte kan uppfatta flera av målspråkets principer genom de iakttagelser som de gör om språket. Det kallas för *det logiska problemet*. De psykologiska mekanismerna som nämndes ovan begränsar inlärningsprocessen eftersom språkets strukturer blir tillgängliga i en viss hierarkisk ordning och först när de psykologiska mekanismer som krävs för bearbetning har blivit möjliga. Genom att upptäcka denna ordning av processer blir det möjligt att beskriva de strukturer som är tillgängliga i skilda utvecklingsstadier. Det framgår av Tabell 1 nedan (tillämpad efter Pienemann 1998: 7–9 och Håkansson 2004: 155, citerad enligt Berriós 2008: 4) hur strukturerna kategoriseras hierarkiskt:

Procedursteg	Språkligt resultat	Exempel
5. bisatsprocedur	huvud- och bisatser, skillnaden i ordföljd	<i>Idag såg jag vita katter som jag aldrig sett förut.</i>
4. S-procedur	överföring av grammatisk information inom satser, t.ex. omvänd ordföljd, kongruens mellan subjektsdel och predikatsdel	<i>Katterna är vita.</i>
3. frasprocedur	överföring av grammatisk information inom fraser, t. ex. kongruens mellan adjektiv och substantiv	<i>en vit katt, flera vita katter</i>
2. kategori-procedur	ordklasser, lexikala morfem, t. ex. bestämdhets-, plural- och verbändelser	<i>en katt, katten, tittar</i>
1. lemma	enstaka ord	<i>katt, titta</i>

Tabell 1. Processbarhetsteorins utvecklingsnivåer för svenska som andraspråk

I Pienemanns modell uppfattas ord på den första utvecklingsnivån (lemma) som enstaka enheter och det förekommer ingen böjning (t.ex. *katt*). På den andra nivån (kategoriprocedur) börjar inläraren processa ordklasser och utveckla grammatiken genom species-, numerus- och tempusändelser (*katt-en gå-r*). När språkkunskapen utvecklas vidare, blir frasprocedurer tillgängliga för inläraren och grammatisk information inom frasen markeras t.ex. genom kongruens mellan numerus för adjektiv och substantiv (*fler-a vit-a katt-er*). Detta följs av S-procedurer där grammatisk information överförs inom satsgränserna, vilket är uppenbart i predikativ kongruens: *Katt-er-na är vit-a*. Till sist behärskar inläraren på den högsta nivån till och med olikheterna i ordföljd mellan huvudsats och bisats:

Idag såg jag vit-a katt-er som jag aldrig sett förut .

PT används senare i denna avhandling för att förklara skillnader i informanternas kunskaper i speciesbruk.

3.2. Inlärningsmiljöns betydelse

Forskningen i andraspråksinläring har också tydliggjort att även om tyngden i effektiv inläring är på förståelig input, befrämjar kunskap om språkets strukturer inlärningsprocessen och ger både andraspråksinläraren och främmandespråksinläraren viktig information om språket. En likhet kan också vara kunskap om den sociokulturella kontexten som omger målspråket. En andraspråksinlärare får naturligtvis denna kunskap i praktiken i det land där språket talas, medan en främmandespråksinlärare får, åtminstone till en början, föreställa sig förhållandena i målspråkets influensområde. Detta gäller naturligtvis inte riktigt Finland därför att vi har en levande och avsevärd svenskspråkig minoritet vars kultur skiljer sig väldigt lite från den finska kulturen och den största skillnaden mellan majoriteten och minoriteten är därför enbart modersmålet.

Fast finlandssvensk kultur förmedlas i det finska klassrummet genom olika projekt och lärare försöker förverkliga de ovannämnda principer som gäller andraspråksinläring, tycks högstadieelever och gymnasister inte alltid förstå vilken rikedom det är att kunna båda officiella inhemska språken ordentligt. Vi har en kompetent och sakkunnig lärarkår i Finland som kan utveckla svenskundervisning så att inlärningsprocessen närmar sig andraspråksinläring. För tillfället finns det även en vilja att skapa en mer öppen vardagslivs-, och projektbaserad skola, vilket också skulle vara till nytta i språkundervisningen, inte minst svenskan. Detta stöds av Green-Vänttinen, Korkman och Lehti-Eklunds (2010: 61–62) undersökning om ämnet svenska i finska gymnasier. Forskarna förmedlar studerandenas önskemål om mera muntlighet i undervisningen och

enligt författarna var endast 1 % av de intervjuade gymnasisterna av den åsikten att det bästa sättet att lära sig svenska är genom grammatikövningar, såsom speciesuppgifter. Alla andra metoder viktas tyngre än det av de tillfrågade ungdomarna.

4. Senaste forskning inom ämnet species och svenskinläring i Finland

Som svensklärare och före detta skolelev och svenskstuderande är det lätt att förstå elevernas ångest med att välja mellan obestämd och bestämd form. Eeva-Liisa Järvinen (senare Eeva-Liisa Nyqvist) har genomfört en longitudinell studie av bestämdhetsval i finska grundskoleelevers språkbruk. Hennes doktorsavhandling om ämnet blir färdig på våren 2013 och hennes material innehåller uppsatser som eleverna skrivit en gång per termin under högstadietiden, muntliga uppgifter som spelats in, samt flervalsuppgifter och lucktester. Hon har konstaterat tidigare (2008: 6) att många informanter ännu i årskurs 9 saknar ”uppfattning om betydelskillnaden mellan obestämd och bestämd form och de överanvänder bestämd form på bekostnad av obestämd form”. Järvinen antar (2008: 8) att problemet orsakas av flera skäl, varav ett kan vara de stora strukturella skillnaderna mellan svenskan och finskan som också nämns i denna avhandling. Den andra orsaken kan ligga i de beslut som har gjorts på statsnivå (Tuokko 2002: 130–131): samtidigt som antalet årsveckotimmar i läroplanen har sjunkit har elevernas kunskaper blivit allt svagare.

Järvinen (2010: 2, 4) upptäckte i ett test där informanterna bads välja den rätta bestämdhetsformen av två substantivfraser i 28 satser och motivera sitt val på finska, att den lättaste meningen var *Talar du svenska?* (korrekthetsprocent 95), medan den svåraste var *Hon är lärare* (korrekthetsprocent 31). Järvinen (2010: 5) antar att den förstnämnda meningen behärskas bra därför att den är "strukturellt enkel, den innehåller ingen speciesböjning och den lärs ut mycket tidigt och upprepas ofta i inputen" medan den andra innehåller en yrkesbeteckning som predikativ, och att svenskan också i sådana fall kan ha obestämd artikel om frasen innehåller ett adjektivattribut (t.ex. *Hon är en bra lärare*, se st. 2.2.2. ovan) Järvinen tillägger att *lärare* är ett individuativt begrepp som oftast får en artikel i svenskan.

I definitiva nominalfraser, det vill säga sådana som innehåller bestämd form, lyckades eleverna bra i konstruktioner såsom *Jag köpte en dator och en DVD-spelare. Datorn gick genast sönder*, där referenten är unikt identifierbar och syftas till direkt, anaforen är alltså direkt (korrekthetsprocent 87, Järvinen 2010: 4–5). Däremot är indirekt anafor mer komplicerade, såsom i *Pappa köpte en bil. Motorn gick genast sönder* (korrekthetsprocent 65). Informanterna kunde motivera sitt val i det förstnämnda relativt bra genom att förklara att ordet *dator* redan har nämnts, och tvärtom, de som inte valde den felaktiga formen *motor* försökte motivera sitt val genom att påpeka att motorn inte hade nämnts i texten tidigare (Järvinen 2010: 5, 7). Nyqvist har senare skrivit

(2012: 12) att 16 % av alla nominalfraser i elevernas uppsatser i samma studie innehåller speciesfel, och det är framför allt de nominalfraser som innehåller till exempel en bestämd artikel, adjektiv och en bestämd form som förorsakar problem. Nyqvist konstaterar (2012: 13) att medan hennes informanter har problem med obestämd form singularis med artikel (*en hund*), hanterar de bestämd form singularis (*hunden*) bättre. Hon antar att detta beror på finskan som inte har artiklar. Vad gäller pluralformer, påpekar Nyqvist att informanterna rentav skriver såsom de inte har någon uppfattning om när bestämd form pluralis borde användas. Därför föreslår hon (2012: 13) att den ordning som används i läroböcker till att lära ut ämnet (*en hund*, *hunden* och pluralformer senare på en gång) borde tillämpas till inlärares tendenser att lära sig bestämdhetsformer: bestämd form skulle kunna behandlas före obestämd form och pluralformerna skulle kunna indelas i mindre bitar enligt deklinationer.

5. Material

Materialet i denna undersökning består av två korpusar som innehåller skoluppsatser skrivna av finska gymnasister och invandrarungdomar från Sverige. De finska informanternas uppsatser har transkriberats med dator medan de svenska informanternas uppsatser redan i början var i elektronisk form som *Word*-dokument. Uppsatserna har numrerats för att skydda skribentens anonymitet och för hänvisningens och grupperingens skull. En uppsats från båda skolorna har bifogats till slutet av avhandlingen. I givna exempel på språkbruket i uppsatserna hänvisar bokstaven *F* till finska informanter och bokstaven *S* till svenska. Numret som följer hänvisar till informantens nummer:

Åland är skärgård med många öar. (F6)

Ordet *svenska* i “svenska informanter” refererar till det faktum att fast de invandrade studerandena har sitt hemland någon annanstans, bor de åtminstone för tillfället i Sverige och lär sig svenska för att kunna delta i det svenska samhället. Ordet hänvisar därmed inte till ungdomarnas nationalitet utan den kulturella omgivning de har bosatt sig i.

5.1. Finska informanter

Det finska materialet består av uppsatser som skrevs den 4 maj 2012 i ett finskt gymnasium. Kursen i fråga var kurs nummer tre i B1-svenskan i läroplanen (Nationella grunderna för gymnasiet läroplan 2003: 87). Lärokurs B1 innebär att eleven har börjat studera svenska i sjunde klass i grundskolan, i tretton års ålder. Under grundskoletiden har de deltagit i två lektioner per vecka. I gymnasiet håller dessa studeranden på att avlägga den medellånga lärokursen, vilket betyder att de

avlägger åtminstone fem kurser och skaffar sig goda baskunskaper i språket för att kunna använda det vid behov och betjäna folk på språket.

Eleverna var 16-17 år gamla vid det tillfälle då uppsatserna skrevs, och de har alla finska som modersmål. Föräldrarna kontaktades genom skolans elektroniska närvaro- och meddelandeprogram *Wilma* för att informera om ungdomarnas deltagande i studien och bads kontakta läraren ifall de hade något emot undersökningen.

Kursens teman omfattar till exempel finlandssvenskheten samt sverigefinskheten, Åland, Finland från en utländsk synvinkel, studier, arbete och företagsamhet. Den uppgift som eleverna fick var att skriva 150-180 ord om en av följande rubriker. Rubrikerna togs från WSOYpros lärobok *Magnet 3* (Bulut et al.: 2009: 172). De flesta skribenter valde den sista rubriken:

Är vi finländare fördomsfulla?

Åland – unika öar

Mitt sommarjobb

De finska informanterna skrev sina texter för hand med hjälp av ordboktillämpningen *FI-SV-FI* av *Eurotranslator Mobile* på iPad 2. Tyvärr var tillämpningen inte alls bra som ordbok därför att den ger alternativ på en sökning i alfabetiskt ordning, vilket innebär att det lämpligaste ordet inte nödvändigtvis dyker upp först. Skribenten har naturligtvis valt det första alternativet och därför är det ofta svårt att avgöra vad de egentligen menar. I några enstaka fall kunde jag inte alls komma på ett svar. Ett par informanter hade börjat texten som ett brev genom att hälsa på mottagaren och skriva sitt namn. Namnen har substituerats med bokstaven X, likaså har namn på andra människor och platser substituerats på detta sätt.

Uppsatsens längd var också ett problem för studerandena. Den långa uppsatsens längd i studentskrivningarna är 100-130 ord (enligt Studentexamensnämnden 2011: 30) jämfört med den korta uppsatsen vars längd är 50-70 ord. Eleverna brukar koncentrera sig på dessa längder i skolan, varför det inte är många informanter som har skrivit över 150 ord.

5.2. Svenska informanter

De svenska texterna kommer från ett gymnasium i Sverige. Texterna skrevs av 18-19 -åriga ungdomar som inte har svenska som modersmål våren 2012. Deras ursprungliga hemländer är bland annat sådana som Afghanistan, Kongo och Somalien. De har lärt sig svenska i 1-3 år och har självklart fördel av att de får lära sig svenska språket i en omgivning där språket används dagligen. På grund av sin ålder fick dessa ungdomar ange information om sig själva utan föräldrarnas tillstånd. Utöver att ge sitt tillstånd för texternas forskningsbruk berättade ungdomarna sin ålder, sitt

modersmål och hur många år de har studerat svenska. Könnsfrågan stod inte på blanketten, men jag frågade en av skolans lärare efteråt för svaret på frågan. I denna avhandling hanteras informanterna naturligtvis anonymt.

Texterna ingick i elevernas nationella prov i svenska som andraspråk, och de handlar om beskrivningar av ungdomarnas liv för framtida ungdomar, barndom som begrepp, och en av texterna är ett svar till en insändare om ungdomarnas syn på arbete. Det svenska materialet skickades till mig per e-post varefter jag fick tillståndsblanketterna på papper. Det var inte svårt att sammankoppla texten och blanketten därför att flera skribenter hade skrivit sitt namn på uppsatsen, vilket är förståeligt till exempel i brevet till framtida ungdomar. Såsom i de finska uppsatserna har namnen substituerats med bokstaven X. Skribenten på ett par texter var oklar, men jag fick hjälp från samma lärare som nämndes ovan med att klara upp detta.

6. Metod

För att få kunskap om ungdomarnas speciesbruk har de handskrivna uppsatserna transkriberats, nominalfraserna har sökts manuellt och totalantalet nominalfraser samt totalantalet ord i hela texten har räknats. Därefter har antalet nominalfraser som innehåller rätt speciesform räknats och detta antal har jämförts med totalantalet nominalfraser för att utreda andelen nominalfraser som innehåller rätt speciesböjning. Därefter har omvända situationer utretts: speciesfel och andra fel i substantivbruk har räknats och antalet speciesfel har jämförts med totalantalet nominalfraser.

Speciesfelen har därefter indelats i grupper enligt felets natur: om obestämd form har använts i motsats till bestämd form och så vidare. Antalet speciesfel har sedan angivits enligt denna indelning. Exempel anges ur alla kategorier. Till slut presenteras antalet fel i speciesbruket tillsammans med andra fel i substantivbruket för att få en bild av hur stort problem species överhuvudtaget är jämfört med andra saker som gäller substantiv som ordklass.

Olika typer av nominalfraser skrivna av informanterna presenteras i avsnitten 7.1. och 7.2. Där presenteras nominalfraserna enligt klassificering *individuativ-dividuativ* och enligt betydelsen *individuell, kollektiv, distributiv* eller *generell* (se avsnitt 2.2. ovan). Orsaker till speciesfel söks därefter med hjälp av processbarhetsteorin och informanternas modersmål.

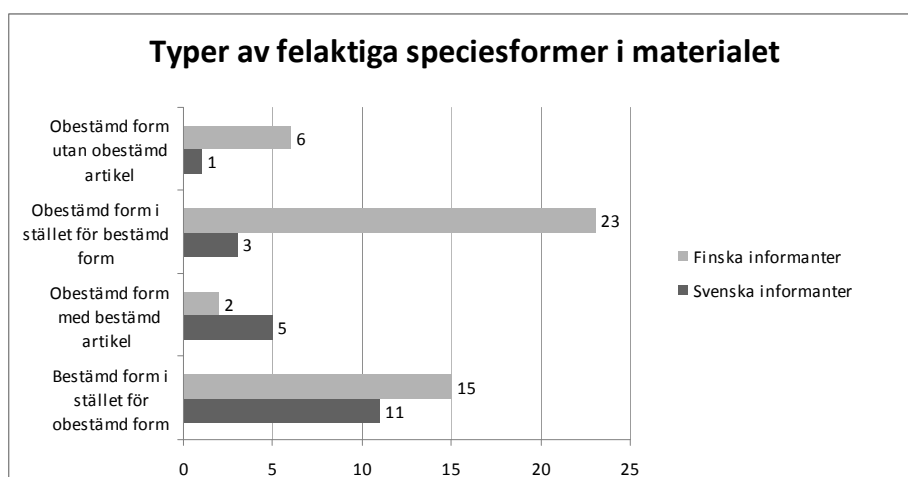
7. Analys

Enligt det material som informanterna producerade har de finska informanterna fler problem med speciesbruk än de svenska. Även om totalantalet ord är större i materialet från Sverige (N=2155) än i materialet från Finland (N=1790), är antalen nominalfraser överraskande likadana (N=392 i

Sverige jämfört med N=395 i det finska gymnasiet). Det måste dock konstateras att de finska skribenterna brukar upprepa samma substantiv flera gånger i sina texter.

Andelen nominalfraser som innehåller rätt speciesform är till och med 95,66 % i Sverige (N=375/392). Samma andel på finskt håll är 88,86 % (N=351/395). Både antalet fel i speciesbruk samt antalet andra fel i substantivbruk är dock större hos de finska gymnasisterna. Speciesfel förekommer i 11,14 % (N=44/395) av nominalfraserna skrivna av finska gymnasister medan 4,34 % (N=17/392) av nominalfraserna skrivna av svenska gymnasister innehåller speciesfel. Som framgår av figur 1 nedan var speciesfelen i uppsatserna av följande typer: obestämd form utan obestämd artikel (exempel 1), obestämd form i stället för bestämd form (2), obestämd form med bestämd artikel (3) och bestämd form i stället för obestämd form (4):

1. det är spa i Mariehamn (F6)
2. Arbetsresa var lite lång (F9)
3. Att jag kunna ha den pass jag måste avgöra en kurs (F12)
4. På min skolan också är jag snäll med varandra (S1)

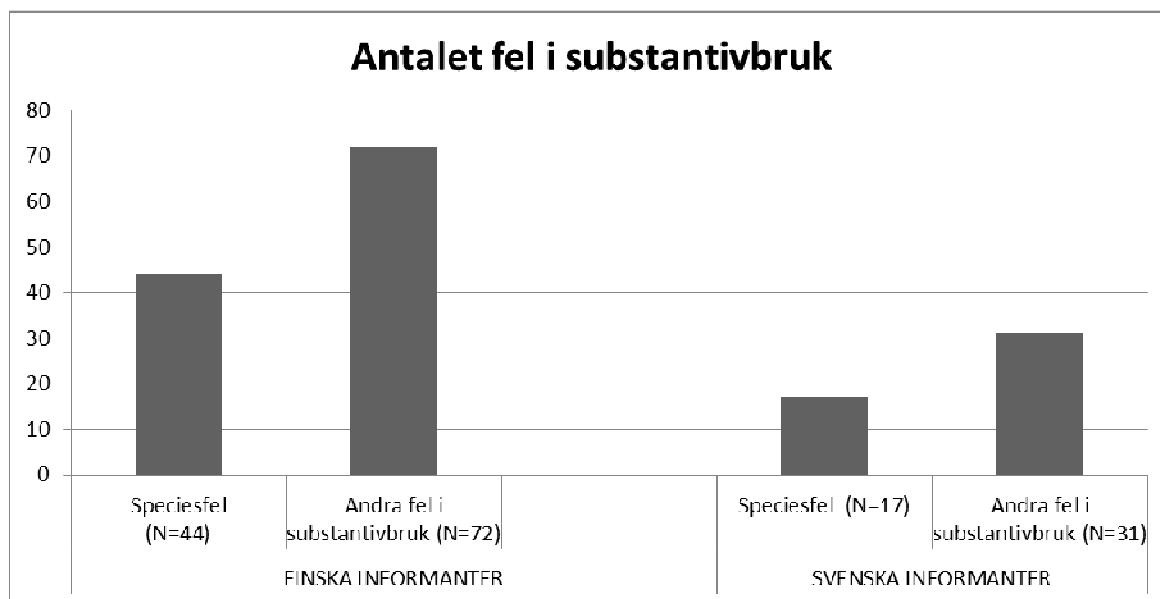

Figur 1. Typer av felaktiga speciesformer i materialet

Den enda kategorin där de svenska informanterna gör fler fel än de finska är när de använder obestämd form med bestämd artikel felaktigt (N=5 jämfört med N=2). Bland de sju svenska skribenterna var det bara två som gjorde fel, och en av dem upprepade sitt fel i frasen *den här* + substantiv tre gånger. Här har jag också dragit den slutsatsen att **den är sak* innehåller ett skrivfel och skribenten har faktiskt menat skriva **den här sak*:

5. Jag löser att alla ung människor som ska läser det har brev jag vill att ni ska tänker på den är sak det jätte viktiga, att respektera sina föräldrar... (S1)

Andra fel i substantivbruk innehåller för det mesta genus- och numerus- och skrivfel. I stort sett tycks numerusfel vara talrikare än speciesfel (se Figur 2 nedan).

Figur 2. Antalet fel i substantivbruk

Några fall var ändå svåra att reda upp, för de kunde innehålla species- och/eller genus-, numerus-, och sammansättningsfel:

6. Detta var definitivt det bästa jobbet erfarenhet eftersom jag älskar hockey. (F10)

7.1. Typer av nominalfraser skrivna av de finska informanterna

I sina texter beskriver de finska informanterna för det mesta sina erfarenheter av sommarjobb: de konkreta dagliga rutinerna, vad de gjorde och hur det kändes. De nominalfraser som innehåller speciesfel består mestadels av individuativa substantiv som förekommer i individuell betydelse:

7. Jag ta hand om buteljapparat. (individuativ, individuell, F4)

Det finns även ett par fall där individuativa substantiv används i distributiv betydelse. Däremot var nominalfraser med kollektiv betydelse sällsynta:

8. Kunder är ofta verkligt roligt. (individuativ, distributiv, F7)

9. Exempelvis jag packa varor och jag målade rören. (individuativ, distributiv, F3)

10. Mitt jobb ska vara tar hand om djur... (individuativ, kollektiv, F1)

Det finns inga fall av dividuativa ämnesnamn eller dividuativ substantiv med kollektiv betydelse, utan de dividuativa substantiven i texterna är oftast abstrakta:

11. Jag också föredra jobbar på sportbutik eftersom jag gillar sporten. (F4)

Som noterades ovan (se avsnitt 2.2.2.), förekommer possessivattribut med substantiv i obestämd form. Detta är svårt för de finska informanterna enligt de genitivuttryck som de har producerat. Ofta försöker skribenten foga samman ett possessivattribut med bestämd form:

12. ”Den är Finlands vackraste platsen” min mamma sade till mig. (F1)

13. Mitt drömsommarjobbet bli arbeta på elektronikbutik. (F4)

14. Min arbetsuppdragen var söpning alla golvet... (F9)

När nominalfrasen däremot inleds med den bestämda fristående artikeln (*den, det* eller *de*, se avsnitt 2.2.3. ovan), krävs bestämd form, som ofta saknas i texterna. Flera gånger förekommer det också genusfel i samma nominalfras, typiskt med överanvändning av pronomen *det*:

15. Jag också anbefalla det arbetsplats för alla vem tycker fysiska jobba! (F9)

16. Detta var definitivt det bästa jobbet erfarenhet... (F10)

Det konstaterades ovan (se avsnitt 2.2.5.) att speciesbruk är särskilt mångfaldigt när det gäller generisk användning. Därför är det inte överraskande att generisk betydelse hos individuativa substantiv även tycks vara svår för de finska informanterna. Eftersom de flesta texterna behandlade informanternas egna erfarenheter, finns det inte flera fall med generisk betydelse hos individuativa substantiv i materialet. Generisk betydelse hos dividuativa substantiv förekommer inte alls i texterna. Det finns ändå ett par fall då skribenten försöker förmedla en generisk betydelse med fel speciesform. Även om det påstås ovan att både obestämd form och bestämd form pluralis kan användas för generisk hänvisning anser jag ändå att den andra formen vore bättre i de följande:

17. Jag tycker om jobba med manniskorna [sic!]. (F5)

18. Kunder är ofta verkligt roligt... (på en viss bensinmack, F7)

Som de ovannämnda exemplen visar, finns det inte en enda konstruktion som är svårare för de finska inlärarna, utan eventuella fel i användningen av bestämdhetsformer tycks vara mångfaldiga och de berör några av språkets vanligaste konstruktioner, såsom genitiven och nominalfraser innehållande pronomen *den, det* eller *de*.

7.2. Typer av nominalfraser skrivna av de svenska informanterna

De svenska informanterna använder bestämdhetsformer något felfriare än de finska. En av de sju informanterna gjorde faktiskt inga alls fel vad gäller speciesbruk. De fel som förekommer i det svenska materialet är ändå likadana som i det finska med den skillnaden att de svenska texterna innehåller mer allmän information och åsikter samt mindre personliga erfarenhetsberättelser än de finska. Därför är t.ex. antalet generisk användning större. När man skriver om barndom som en företeelse i stället för sitt förra sommarjobb är detta förståeligt.

Såsom i de finska uppsatserna, förekommer flera speciesfel för individuativa substantiv i individuell betydelse, fast både distributiv och kollektiv betydelse även finns belagda:

19. Det hände efter långresa till Sverige 2011 den 20 augusti.
(individuativ, individuell, S5)

20. Hon tror att ungdomarna är för lata för att jobba. (individuativ,
distributiv, S7)

21. Föraädrarna [sic!] tycker ofta om förhöra och fråga dem mer och mer... (individuativ, kollektiv, S3)

De teman som dessa uppsatser behandlar ger inte riktigt skribenten möjlighet att använda dividuativa ämnesnamn, eller dividuativa substantiv med kollektiv betydelse, varför de också fattas i de svenska texterna. Däremot förekommer ett par dividuativa abstrakta substantiv:

... för att vissa situationer kan skapa stress och påverka självkänsla. (S3)

Nominalfraser med genitivuttryck och konstruktioner med pronomen *den/det/de* visar sig vara utmanande också för de svenska informanterna. Såsom i det finska materialet, är dessa två typer av konstruktioner överrepresenterade i nominalfraserna innehållande speciesfel:

22. Jag tror att mellan 5 till 12 åldrarna barnets världen expanderar utåt från familjen... (S3)

23. Den unga människor kan riskera att förlora sitt liv på grund av dumma saker. (S6)

Informanten S6 upprepar den felaktiga formen "den" i nominalfrasen "den unga människor" en annan gång i sin text fast han inte gör flera andra fel, vilket kan vara ett bevis på ett upprepat skrivfel, eller interferens från modersmålet (se avsnitten 8.2.2., 8.2.5. nedan).

Likheterna mellan de finska och svenska uppsatserna gäller också i användning av generisk betydelse. I de svenska texterna är det termerna *föräldrar*, *tonåringar* och *ungdomar/ungar* som representerar sin art genom generisk hänvisning:

24. Nu dagar tonåringarna i min ålder har mycket intresse på olika typer av musik... (S4)

25. Hon tycker att ungarna helt lat och de inte vill söka jobb, de vill inte jobba. (S7)

8. Diskussion

Det material som informanterna producerade visar att de informanter som har bott i Sverige behärskar bestämdheten bättre än de i Finland som inte hör, talar, skriver eller läser svenska varje dag. Det hur länge informanterna har läst svenska förefaller inte viktigt eftersom de finska informanterna har läst svenska längre än de svenska. Detta påvisar att den formella utbildningen, åtminstone den medellånga lärokursen i svenska här i Finland inte räcker till för att lära sig ett språk ordentligt. Det behövs också en miljö där språket hörs eller till och med används, en miljö där språket på sätt och vis tränger sig in i det dagliga livet. Så är situationen för de svenska informanterna men inte för de finska.

Antti J. Pitkänen (1982: 283), som forskade i finska invandrarbarns språkkunskaper i Göteborg (se avsnitt 1.1. ovan) noterade redan då att "genus- och speciesfelen minskar starkt i antal efter 1.5-2 års vistelse i Sverige" och såsom Pitkänen upptäckte, är speciessystemet hos finska gymnasie studeranden "outvecklat och osammanhängande". I det följande diskuterar jag två teorier som enligt min mening mer eller mindre förorsakar speciesfel hos alla informanterna i studien, nämligen processbarhetsteorin (se närmare avsnitt 3.1. ovan) och interferens från informanternas modersmål.

8.1. Processbarhetsteorin

De två informantgrupperna har lärt sig svenska i olika sammanhang i varierande grad och tempo, och de var i olika skeden i sin inlärningsprocess vid den tid då uppsatserna skrevs. Den grundläggande principen i processbarhetsteorin är att språkets strukturer blir tillgängliga i en viss hierarkisk ordning och först när de psykologiska mekanismer som krävs för bearbetning av språket har blivit möjliga. Det faktum att den svenska gruppen som helhet gör färre fel än de finska påvisar att individerna i de två grupperna är på olika nivåer i sin inlärningsprocess på det sättet att de svenska informanterna har kommit längre. Av de fem procedurer som nämns i tabell 1 ovan (se s. 12) har flera svenska informanter, fast inte alla, redan klarat av de första två och stigit till nivå tre där de överför grammatisk information inom fraser:

26. Jag ska beskriva mitt liv. Jag har kommit till Sverige när jag var 16 år och nu är jag 19 år. Livet är ganska svårt för en ung människa i dag. (S1)

De finska informanterna visar sig vara på nivå två där de har tillägnat sig det faktum att svenska språket innehåller obestämda och bestämda artiklar och bestämdhetsuffix, men kan egentligen inte använda dem i fraser. Det ska också konstateras att det finns skickliga informanter i båda grupperna vad gäller speciesbruk överhuvudtaget:

27. Eftersom det var så långt hemifrån jag bodde hos mina kusiner som ligger bara tio mil från min sommarjobb.(F2)

28. Jag började praktisera på en verkstad. Då lärde jag mig hur jag ska vara i samhället och det ledde till att jag kan klara mig i det svenska samhället. Nu har jag klarat av att ta körkort i Sverige och jag har ett extra jobb. (S5)

Hur är det sedan möjligt att finska gymnasister kan skriva 100 ord relativt begripligt svenska som innehåller olika meningskonstruktioner men enligt PT behärskar de ännu inte frasproceduren? Detta tyder på att bristfälligt speciesbruk inte alltid stör kommunikationen och förstärker den åsikten att vissa drag i svenskan är svårare för en finne att lära sig än andra.

8.2. Informanternas modersmål som en faktor

Informanterna i studien talar sammanlagt sex modersmål. I det följande diskuteras interferens från dessa språk. De finska informanterna talar alla finska, medan de sju svenska informanterna talar fem olika modersmål. Två av dessa informanter anmälde att de har två modersmål. Modersmålen är franska, persiska (dari), somaliska, swahili och uzbekiska, således ett varierande urval av språk. De tre mest komplicerade språken bland informanternas modersmål är utan tvivel somaliska, swahili och uzbekiska. De ovannämnda språken tillhör skilda språkfamiljer och talas i skilda delar av världen.

8.2.1. Finska

Finska språket har inga bestämdhetsformer, vilket betyder att de relationer och nyanser som species uttrycker i svenskan uttrycks på andra sätt, till exempel med lexikala markörer såsom pronomina *eräs* ('en'), *muuan* ('en viss'), *joku* ('någon'), *se* ('den') och *tämä / nämä* ('denna, den här / de här'), och med ordföljd genom att placera given information tidigare i meningen än ny information (Sundman 1994: 350; 354–357). Ett annat sätt att uttrycka obestämdhet i finskan är genom en

kasusform, dvs. *partitiv*, som i vanliga fall anger del-helhets -relationen. Den kasusform som i sådana fall anger bestämdhet är *nominativ* (grundformen):

Näimme autoja. (plur. partitiv: 'Vi såg bilar.')

Autot olivat hienoja. (plur. nominativ: 'Bilarna var snygga'.)

Denna avsaknad av specieskategorin förorsakar svårigheter för inlärare med finska som modersmål, vilket förklarar en hel del av de fel som även informanterna i denna studie gör. Det tycks inte heller hjälpa att informanterna redan kan ett annat germanskt språk som har obestämda och bestämda artiklar, dvs. engelskan.

8.2.2. Franska

De mer exotiska språken är något mer spännande vad gäller species. Av de fem språken har franska, som är ett indoeuropeiskt språk såsom svenska, kategorin species som liknar det svenska systemet (Moilanen & Natri 1995: 10–12). Franskan har, såsom engelskan, obestämda och bestämda artiklar för såväl maskulinum och femininum som singularis och pluralis gentemot svenskans obestämda artikel och bestämdhetssuffix:

<u>Svenska</u>	<u>Franska</u>
<u>en</u> man	<u>un</u> homme
<u>en</u> kvinna	<u>une</u> femme
föräldrar	<u>des</u> parents
<u>mannen</u>	(<u>le</u>) l'homme
<u>kvinnan</u>	<u>la</u> femme
föräldrarna	<u>les</u> parents

Två informanter (S1 och S6) har franska som modersmål och båda gör somliga fel i valet av bestämdhetsformer. En intressant detalj är informanten S6 som upprepar samma fel två gånger när han försöker hänvisa till *unga människor* generiskt: han skriver *den unga människor, vilket kan tolkas som interferens från den franska plurala obestämda artikeln *des*.

8.2.3. Persiska och dari

Persiska tillhör också den indoeuropeiska språkfamiljen, mer exakt den indoiraniska underfamiljen (Alamolhoda 1996: 57). Persiska har tre huvuddialekter: *farsi* (officiella språket i Iran), *dari* (officiella språket i Afghanistan) och *tadzjikiska* (officiella språket i Tadzjikistan). Två svenska informanter anmälde sitt modersmål vara dari och en anmälde både persiska och dari. Den sistnämnda skriver i sin text att han kommer från Afghanistan varigenom jag har tolkat att han hänvisar enbart till dari i stället för både farsi och dari.

Enligt Alamolhoda (1996: 61) har persiska inget genus, men species finns ändå. Systemet fungerar något annorlunda än i svenskan. Bestämd form (även *absolut* form) hänvisar både till ett specifikt stycke och alla stycken generellt. Formen *ketab* ('bok') hänvisar således till en specifik bok eller alla böcker i världen. Däremot finns det tre sätt att uttrycka obestämdhet: suffixet *-i*, framförställda ordet *yek* ('en') eller både och:

<u>Svenska</u>	<u>Persiska</u>
en bok	<i>ketabi</i>
en bok	<i>yek ketab</i>
en bok	<i>yek ketabi</i>
boken	<i>ketab</i>

De tre informanterna (S2, S4 och S5) med dari som modersmål är alla relativt skickliga i svenskan och tycks behärska specieskategorin bra fast den fungerar precis tvärtom än i deras modersmål. S2 gör inga alls fel medan S5s fel inte kan tolkas som interferens från systemet i dari. S4 gör ett par fel där han hänvisar till tonåringar generellt men använder bestämd form (*tonåringarna*), vilket kan räknas som interferens från modersmålet där obestämd form kan uttryckas med ett suffix.

8.2.4. Somaliska

Somaliska tillhör den kushitiska underfamiljen av afroasiatiska språk och talas i Somalien i östra Afrika (Orwin 1995: 7). Andra språk i denna familj talas i de omgivande länderna Etiopien, Eritrea och Djibouti. Av informanterna i denna studie har endast informanten S3 somaliska som modersmål. Enligt Orwin (1995: 49; 52) har somaliska ingen obestämd artikel, och bestämdhet uttrycks med ett suffix som varierar enligt ordets genus och satsdelsfunktion. Substantiv har en *subjektform* som råder när ordet agerar som subjekt medan *absolutivformen* används när det inte

finns ett behov för subjektformen, eller när ordet agerar som objekt. Orwin ger följande exempel på suffix (1995: 52)

	<u>Absolutiv</u>	<u>Subjekt</u>
maskulinum	-ka, -kií	-ku, -kii
femininum	-ta, -tií	-tu, -tii

De ovannämnda suffixen kan sedan infogas med ordets stam för att uttrycka bestämdhet. Systemet liknar sig det i svenskan. Orwin ger följande exempel (1995: 52–53):

<i>dukáan</i>	affär	<i>dukáanka</i>	affären (maskulinum)
<i>galáb</i>	eftermiddag	<i>galábtá</i>	eftermiddagen (femininum)
<i>súug</i>	torg	<i>súugkií</i>	torget (maskulinum)
<i>gabadh</i>	flicka	<i>bagadhíí</i>	flickan (femininum)

Orwin (1995: 53) framlägger ett intressant men något förvirrande system för att skilja mellan *-ka*, *-ta*, *-ku*, *-tu* och *-kií*, *-tií*, *-kii*, *-tii*. De förstnämnda används när substantivet nämns för första gången eller om det inte är förut bekant för talaren. De används också i meningar med presens eller futurum som tempus. *-Kií*, *-tií*, *-kii*, *-tii* används däremot när substantiv redan har nämnts i samtalet eller om meningens tempus är preteritum. Hela sättet att föreställa sig en situation är alltså grundläggande annorlunda än det i svenskan även om sättet att tillägga ett suffix till ordet liknar varandra. På grund av detta komplicerade system påstår jag att informanten S3 uppvisar interferens från somaliska. Han överanvänder bestämd slutartikel i fyra av de fem fall där han gör speciesfel:

29. Termen av barndomen är icke specifik åch kan innebära [sic!] en varierande av rad och det beror på människans utveckling. (S3)

Detta kan förklaras med det faktum att det somaliska systemet har flera olika suffix som används för att uttrycka både obestämdhet och bestämdhet och informanten har överbringat denna praktik till svenskan.

8.2.5. Swahili

Swahili tillhör Niger-Kongospråken, närmare bantuspråken och det talas i östra Afrika, t.ex. Tanzania (Wald 1987: 219). Mohamed (2001: 60) menar att bestämdhet uttrycks i swahili för substantiv när de agerar som objekt. Detta uttrycks med *objektprefix* såsom *-i*. Prefixet tillfogas verbet, inte substantivet:

mwanamke = kvinna, *-piga* = slå, *ngoma* = trumma

Mwanamke aliipiga ngoma. ('Kvinnan slog på trumman.')

Den enda informanten som har swahili som modersmål (S6) har också franska som modersmål och hans få problem med species skulle jag snarare se som interferens från franskan, inte swahili: informanten upprepar den felaktiga formen **den unga människor*, vilket inte tyder på swahili utan interferens av den franska plurala bestämda artikeln *des* (se även avsnitt 8.2.2. ovan).

8.2.6. Uzbekiska

Det sista modersmålet i studien är uzbekiska, det nationella språket i Uzbekistan som ligger i Centralasien (Sjöberg 1997: 2). Uzbekiska språket tillhör den turkiska undergruppen i altaiska språkfamiljen. Både uzbekiska och dess nära släkting turkiska är *agglutinerande* språk (Croft 2003: 46) vilket betyder att affix tillfogas ordstammen för att uttrycka olika grammatiska relationer, såsom i finskan: *Lähde-tään-kö?* ('Ska vi gå?'). Enligt Lyons (1999: 34–35; 50) används ordet *bir* som betyder nummer 'en/ett' även som markör av obestämdhet i turkiskan medan bestämd artikel inte finns:

<i>ev</i>	hus
<i>bir ev</i>	ett hus
<i>bazi ez</i>	några hus

Bara informanten S7 har uzbekiska som modersmål och hennes speciesfel är relativt obetydliga. Hon använder bestämd form i pluralis när hon hänvisar till *ungdomar* och *ungar* generellt ett par gånger fast hon annars använder obestämd form i likadana nominalfraser:

30. Hon tycker att ungdomar inte kan jobba. Hon tror att ungdomarna är för lata för att jobba. (S7)

31. Det har hänt flera gånger att unga människor vi anlitat helt gått under jorden. Hon tycker att ungarna helt lat och de inte vill söka jobb, de vill inte jobba... (S7)

Dessa speciesfel kan anses vara förorsakade av det faktum att hennes modersmål fogar samman ord och affix och att hon därför överanvänder den långa formen. Enligt min mening är denna motivering ändå dålig för speciesfelen är få i hennes text och informanten är annars förhållandevis skicklig i svenskan.

9. Avslutning

Substantiv är en mångsidig ordklass. Kategorierna genus och species är särskilt fascinerande därför att de inte finns i finska språket. Substantivets inneboende grammatiska genus avgör efterkommande bestämdhetssuffixets form, och substantivets antal bestämmer vilket bestämdhetssuffix, singularis eller pluralis, tillfogas till slutet. Valet att utesluta eller tillfoga bestämdhetssuffixet har därefter relevans för nominalfrasens egentliga betydelse. Det är bara i generisk användning där alla former eventuellt är giltiga, och ändå med restriktioner.

I början av denna studie frågades det hur stor andel av alla nominalfraser skrivna av gymnasie-studeranden i en skola i Finland och en skola i Sverige har rätt bestämdhetsform. Därtill frågades det om de finska studerandena gör fler fel än de svenska eller tvärtom och vad de eventuella orsakerna till bestämdhetsfelen är. De uppsatser som användes som material i denna studie visar att svenska invandrarungdomar behärskar bestämdheten bättre än finska gymnasister: andelen nominalfraser som innehåller rätt speciesform är 95,66 % i Sverige och 88,86 % i Finland. Det finns ingen särskild grammatisk konstruktion eller inget sammanhang som är svårare, utan eventuella fel i användning av bestämdhetsformer tycks vara mångfaldiga. De berör vanliga konstruktioner såsom genitiven och nominalfraser innehållande pronomen *den*, *det* eller *de* samt generisk betydelse som används för att referera till alla individer som stämmer med det individuativa substantivets beskrivning.

Materialet visar fyra typer av speciesfel: obestämd form utan obestämd artikel, obestämd form i stället för bestämd form, obestämd form med bestämd artikel och bestämd form i stället för obestämd form. De finska informanterna överanvänder obestämd form i stället för bestämd form (N=23) medan de svenska informanterna brukar göra det motsatta, dvs. överanvända bestämd form i stället för obestämd form (N=11). Detta är intressant eftersom de finska informanterna i Järvinens studie överanvände bestämd form på bekostnad av obestämd form.

Såsom resultatet i denna studie visar, klarar studerandena i Sverige av kategorin species bättre trots kortare formella studier i svenska språket. Detta tyder på att de svenska informanterna har en betydlig fördel av att bo i ett land där svenska är det första och viktigaste språket. Det bidrar till informanternas språkkunskaper på ett helt annat sätt än den formella utbildning de finska B1-inlärarna får i skolan här i Finland. En orsak anses också vara det att de svenska informanterna har kommit längre i sin inläring till ett stadium enligt Pienemanns (1998) processbarhetsteori där de överför grammatisk information inom fraser medan de finska informanterna inte ännu kan använda bestämdhetsartiklar och -suffix felfritt i fraser fast de vet att de existerar. En annan orsak anses vara studerandenas modersmål. En översikt av modersmålen finska, franska, dari, somaliska, swahili och

uzbekiska visar att dessa språk har väldigt olika sätt att uttrycka bestämdhet, vilket också syns i informanternas texter. Resultatet visar interferens från åtminstone finska, franska och somaliska, medan resultatet är något oklart med dari, uzbekiska och swahili.

Kategorin species har undersökts i Finland flera gånger t.ex. av Pitkänen (1982), Meriläinen (1984) och Järvinen (2008; 2010; senare Nyqvist 2012). Alla dessa studier har kommit fram till likadana resultat som tyder på det att bestämdhetsformer är svåra för en andraspråksinlärare av svenska att tillägna sig. Såsom Pitkänen konstaterar (1982: 283, se avsnitt 8. ovan), framgår det även av denna avhandling att redan några års vistelse i Sverige hjälper till i användning av bestämdhetsformer.

Under studien blev jag även fascinerad av kategorin numerus, för det var ofta snarare problem i pluralformer i texterna som förorsakade förvirring för min del. Jag föreslår därför pluralformer som ämne för nya studier inom svenskinlärning, t.ex. om det är den femte deklinationen som uppmuntrar elever eller studeranden att lämna bort pluraländelser helt och hållet. Det är uppenbart att det krävs mer övning i användning av pluralis och jag skulle gärna separera undervisningen av numerus och species, särskilt när det gäller de svagaste eleverna i grundskolan. Detta sätter dock stora begränsningar för hela den språkliga framställningen, vilket är en brist, åtminstone i början. Jag föreslår således en kollektiv ansats från språkforskarens och svensklärarens sida inte bara till den satsning som redan har gjorts för att höja svenskans status som skolämne, utan också att hitta nya medel för att underlätta inlärning.

Litteratur

Alamolhoda, Morteza, 1996: Persian kieli suomeen verrattuna. I: Erik Geber (red.): *Suomen kielen kontrastiivinen opas*. Opetushallitus, s. 57–72.

Berriós, Gerardo, 2008: *Nybörjarelevens grammatiska utveckling. – En undersökning om hur nybörjarelever utvecklas under tolv veckor*. Göteborgs universitet, Göteborg.
[https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fgupea.ub.gu.se%2Fbitstream%2F2077%2F18947%2F1%2Fgupea_2077_18947_1.pdf] (läst 10.3.2013)

Bulut et al., 2009: *Magnet 3*. WSOYpro, Helsinki.

Croft, William 2003: *Typology and Universals*. Cambridge University Press, Cambridge.
[<http://books.google.fi/books?id=7TKf8BQFoF4C&pg=PA46&dq=agglutinative+languages&hl=sv&sa=X&ei=hCU8Ucr1KZDDswa9p4GADQ&ved=0CEcQ6AEwBA#v=onepage&q=agglutinative%20languages&f=false>] (läst 10.3.2013)

Dahl, Östen, 2000: *Språkets enhet och mångfald*. Studentlitteratur, Lund.

Ellis, Rod, 1986: *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford University Press, Oxford.

Ellis, Rod, 2000: *Second Language Acquisition*. Oxford University Press, Oxford.

Green-Vänttinen Maria, Korkman Christina och Lehti-Eklund Hanna 2010: *Svenska i finska gymnasier*. Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet, Helsingfors.

Hammarberg, Björn, 2004: Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Kenneth Hyltenstam och Inger Lindberg (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur, Lund, s. 25–78.

Hellberg, Staffan, 1987: Bestämd form: du vet vilken jag menar. I: Ulf Teleman (red.): *Grammatik på villovägar*. Svenska språknämnden och Esselte Studium, Stockholm, s. 33–38.

Håkansson, Gisela, 2004: Utveckling och variation i svenska som andraspråk enligt processbarhetsteorin. I: Kenneth Hyltenstam och Inger Lindberg (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur, Lund, s. 152–169.

Klein, Wolfgang, 1986: *Second Language Acquisition*. Cambridge University Press, Cambridge.

Lyons, Christopher 1999: *Definiteness*. Cambridge University Press, Cambridge.
[<http://helios.uta.fi:2079/lib/tampere/docDetail.action?docID=2000738>] (läst 10.3.2013)

Järvinen, Eeva-Liisa, 2008: Varför är det så svårt för finnar att uttrycka bestämdhet i svenskan? [<http://www.doria.fi/handle/10024/66752>] (läst 6.1.2013)

Järvinen, Eeva-Liisa, 2010: Val av species och bestämdhetsform i ett test för finska grundskolelever. [<http://www.doria.fi/handle/10024/66753>] (läst 6.1.2013)

Jönsson, Erik & Kraft, Lars: 1973: *Svensk grammatik*. Corona, Lund.

Karppinen, Marjatta. & Sarkkinen, Riitta. 1995: Ruotsin kielen oppimistuloksia peruskoulun 9. luokan valtakunnallisessa kokeessa. Stencil 23/1995. Utbildningsstyrelsen.

Levelt, Willem J. M., 1989: *Speaking: From Intention to Articulation*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Lindholm Hans, 1974: *Svensk grammatik. Lärobok i svenska som främmande språk*. Kursverksamhetens förlag, Lund.

Mohamed, Abdullah Mohamed 2001: *Modern Swahili Grammar*. East African Educational Publishers, Nairobi.
[<http://books.google.fi/books?id=jyNEDFSK9IUC&printsec=frontcover&dq=modern+swahili+grammar&hl=fi&sa=X&ei=erc5UfvHMo3KsgbEpYFg&ved=0CCwQ6AEwAA>] (läst 8.3.2013)

Moilanen Anita och Natri Teija, 1995: *Nykyranskan peruskielioppi*. Gummerus, Jyväskylä.

Nationella grunderna för gymnasiets läroplan 2003: Lukion opetussuunnitelman perusteet. Utbildningsstyrelsen.
[http://www.oph.fi/download/47345_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2003.pdf.] (läst 6.1.2013)

Newmark, Leonard & Reibel David A., 1968: Necessity and sufficiency in language learning. *International Review of Applied Linguistics*, 6, s. 145–164.

Nyqvist, Eeva-Liisa 2012: "Pappas kappsäck ja muita kielisolmuja". *Tempus* 5/2012, s.12–13.

Orwin, Martin 1995: *Somalin kielen oppikirja*. Routledge, London. (översatt av Maija Haavisto)

Pienemann, Manfred 1998: *Language processing and second language development: Processability theory*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.

Pienemann, Manfred 2005: An introduction to Processability Theory. I: Manfred Pienemann (red.): *Cross-Linguistic Aspects of Processability Theory*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, s. 1–60. [<http://helios.uta.fi:2079/lib/tampere/docDetail.action?docID=10103930>] (läst 26.2.2013)

Pitkänen, A.J. 1982: Om feltyper hos finsktalande elever med svenska som andra/främmande språk. i: Saari, Mirja. & Tandefelt, Marika. (utg.): *Svenskans beskrivning* 13. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och litteratur vid Helsingfors universitet. S. 277-290.

Selinker, Larry, 1969: Language transfer. *General Linguistics* 9, s. 67–92.

Selinker, Larry, 1972: Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10, s. 209–231.

- Sjöberg, Andrée F., 1997: *Uzbek Structural Grammar. The Uralic and Altaic Series Volume 18.* Curzon Press, Richmond.
 [http://books.google.fi/books?id=sizylydHhVwC&pg=PA2&dq=uzbek+language&hl=en&sa=X&ei=WBw8Ua2QK4iqtAbb24DQDQ&redir_esc=y#v=onepage&q=uzbek%20language&f=false] (läst 10.3.2103)
- Sundman, Marketta, 1994: Species i jämförande perspektiv: svenska och finska. *Svenskans beskrivning 20.* Lund University Press, Lund, s. 350–359.
- Svenska Akademiens Grammatik.* Del 2, 1999: Ulf Teleman m.fl. Nordstedts Ordbok, Stockholm.
- Thorell, Olof, 1973: *Svensk grammatik.* Esselte Studium, Stockholm.
- Studentexamensnämnden 2011: Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten kokeiden määräykset. [https://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.ylioppilastutkinto.fi%2FUudet_maaraykset%2FKielik_maar.pdf] (läst 6.1.2013).
- Tuokko, E. 2002: *Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen oppimistulosten kansallinen arviointi 2001.* Oppimistulosten arviointi 3/2002. Utbildningsstyrelsen.
- Viberg, Åke, Ballardini Kerstin & Stjärnlöf Sune, 1986: *Svensk grammatik på svenska.* Natur och Kultur, Stockholm.
- Wald, Benji, 1987: Swahili and the Bantu Languages. i: Bernard Comrie (red.): *The Major Languages of South Asia, The Middle East and Africa.* Routledge, London.
 [http://books.google.fi/books?id=IoDyJsDzFqwC&pg=PA219&dq=wald+niger-congo&hl=sv&sa=X&ei=_Bc8UYT4AczCtAbp_4GIBQ&ved=0CEwQ6AEwBQ#v=onepage&q=wald%20niger-congo&f=false] (läst 10.3.2013)
- Weinreich Uriel, 1953: *Languages in Contact: Findings and Problems.* Linguistic Circle of New York, New York.
- Yule, George 1996: *The Study of Language.* Cambridge University Press, Cambridge.

Bilagor

Bilaga 1.

Ett exempel på en uppsats skriven i det finska gymnasiet.

F5

Kön: flicka

Ålder: 16 år

Modersmål: finska

År svenskstudier: 4

5. Mitt sommarjobb

Jag gå i hotel på sommarjobb. Jag har alltid drömma att jag kan gå på hotel. Den har varit min drömma av hela min livet. Min styvmor hjälppa mig får en jobba. Jag har två alternativ där gå. Andra var städare, men jag invälja frukost serverare. Jag vet inte alltfört att vad jag göra där. Förmodligen jag diskade grisig fat och ansöka fatten på bord. Jag också avlägsna borden. Jag hoppas at jag får en bekväm och humor jobbarkompis. Förhoppningsvis vi går god kompisar. Jag tycker om jobba med människorna. Jag dra sig fram alla sorters människor men jag inte tyckte om utan sinne för humor. Jag också tycker at möta nya person. Av det skälet att jag bli på hotel eftersom där jag kan möta många personer. Så jag vänta ivrigt efterkommande sommar jag hoppas därifrån forntida.

Bilaga 2.

Ett exempel på en uppsats skriven i det svenska gymnasiet.

S1

Kön: flicka

Ålder: 18 år

Modersmål: franska

År svenskstudier: 3

Hej du tonåring 2050!

Jag heter X och jag bor i X med min familj. Jag har tre systrar och fyra bröder med min mamma.

Jag ska beskriva mitt liv . Jag har kommit till Sverige när jag var 16 år och nu är jag 19 år. Livet är ganska svårt för en ung människa i dag. Mitt liv vara jättesvårt nu när jag börjar blir vuxen till exempel: du måste börja tänka på ditt framtid din familj , du måste börjar gör av andra sak själv, och tänk så mycket vad du ska bli. Jag måste också tänker vad ska jag blir i framtiden

Jag börjar med skolan, och alla mina tankar var att studera för att sluta skolan och sen börja jobba. Jag respektera mina föräldrar och jag lyssna alltid på dem. Och jag gillar inte gör nå sak som är fel till exempel: att gå på en butik och tjuv det jag har inte gjort på hela mitt liv.

På min skolan också är jag snäll med varandra, jag respektera min lärare .
Jag har aldrig dricka en öl, eller drog, för att jag veta om du börja ditt live med de är sak du ska inte vara bra i livet . Jag har så glad för att jag har mitt liv i en bra väg, och veta om jag försätt så har i livet ska jag bli bra.

Jag löser att alla ung människor som ska läser det har brev jag vill att ni ska tänker på den är sak det jätte viktiga, att respektera sina föräldrar, och inte tjuv i butiken, och var exempel för alla det har jätte bra.
Jag tycker att alla måste tänker på den har sak.

Hälsning
X

Bilaga 3. Blankett till studerandena i det svenska gymnasiet.

Hej!

Jag heter Kaisa. Jag bor i Finland och är svensklärare.

Jag behöver er hjälp.

Jag måste skriva en uppsats om svenska språket för Tammerfors universitet: till exempel om man skriver *flicka* eller *flickan*, eller *hus* i stället för *huset*.

Därför behöver jag texter som elever har skrivit både i Finland och Sverige. Ni har skrivit texter som jag skulle vilja använda för mitt projekt.

Jag ska inte berätta era namn, eller annan information om er till någon. Bara jag får läsa hela texten.

Om du ger mig lov att använda din text, så kan du fylla i följande information. Det är det enda som jag måste använda i min uppsats:

Ålder:

Modersmål:

Hur länge har du läst svenska:

Och sedan skriv ditt namn här:

Namn

Datum